

СТАНОВИЩЕ

От: *доц. д-р Стела Стоянова Ралева*
Софийски университет „Св. Климент Охридски“,
професионално направление 3.8. „Икономика“
научна специалност „Политическа икономия“

Относно: **конкурс за професор** в Бургаски свободен университет по професионално направление 3.8. „Икономика“ (Микроикономика, Макроикономика, Човешки капитал), обявен в ДВ, бр. 25 от 26.03.2021 г.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури за провеждане на конкурс за професор съгласно Заповед УМО-132 от 19.05.2021 г. на Ректора на БСУ.

Кандидат в конкурса: *доц. д-р Мария Иванова Нейчева*

Становището е разработено според ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитието на академичния състав в БСУ.

1. Информация за кандидата

Доц. д-р Мария Нейчева е завършила магистърски програми по Автоматика и системотехника в Техническият университет в София и по Икономика в Бургаския свободен университет. Тя има следдипломни специализации по стопанско управление в Limburg University Centrum-Belgium и по мениджмънт в Института за следдипломна квалификация на УНСС. През 2008 г. придобива ОНС „доктор“ по специалност „Политическа икономия (Обща икономическа теория)“ в Икономически университет - Варна. Преподавала е „Количествени методи и бизнес информационни системи“ в Бизнес колеж – София и е била хоноруван преподавател по същата дисциплина в УНСС. Работила е като експерт по качествен и количествен контрол и анализ в „Булгарконтрола АД“ – Бургас и като сътрудник човешки ресурси в „Дамянов-Мартинов СД“ – Бургас. От 2003 г. и до момента е преподавател в БСУ, като от 2013 г. заема академичната длъжност „доцент“. От 2014 г. е заместник-декан на Центъра по икономически и управленски науки при БСУ. Работи по 9 международни образователни проекти, 5 национални образователни и научноизследователски проекти и 2 университетски научноизследователски проекта. Удостоявана е с награди за академични постижения от МОН, БСУ и фондация „Евгений Мосинов“ – Бургас. Владее английски, руски и немски езици.

2. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Доц. Мария Нейчева е представила справка за изпълнението на минималните национални изисквания според приложението към чл. 1а, ал.1 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, към която са приложени всички необходими доказателства. Тя участва в конкурса с 20 публикации, в т.ч. две самостоятелни монографии, от които едната

хабилитационен труд; 5 студии – една самостоятелна и 4 в съавторство; 4 самостоятелни статии в научни списания, 7 доклади – 6 самостоятелни и един в съавторство, от научни конференции; един самостоятелен учебник и едно самостоятелно учебно помагало. Хабилитационният ѝ труд „Човешки капитал, икономически растеж, пазар на труда: теоретични парадигми срещу емпирични доказателства“ съответства напълно на проблематиката на конкурса. 3 от студиите и един от докладите от научни конференции са публикувани в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, а останалите статии, студии и доклади са публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове. Половината от публикациите са на английски език, като 8 от тях са издадени в чужбина. Забелязани са 9 цитати в Scopus и/или Web of Science и едно цитиране в монография. От представените публикации може да се направи заключението, че като брой, съдържание и тематична насоченост те попадат в изцяло в квалификационния обхват на конкурса и надхвърлят значително минималните национални изисквания за заемане на съответната академична длъжност. За това допринасят и реализираните след доцентурата участия в 4 национални и един международен образователни и научни проекти, както и ръководството на един международен научноизследователски проект.

От приложената информация става ясно, че кандидатът в конкурса е дългогодишен преподавател, има достатъчна учебна натовареност и води повече от две учебни дисциплини, което отговаря напълно на изискванията на Правилника за развитието на академичния състав в БСУ. Според приложената справка за изпълнение на допълнителните изисквания на Центъра по икономически и управленски науки, нейният актив е много над изискуемите минимума при броя на отработените часове, броя и обема на публикуваните монографии и общия брой публикации извън дисертационния труд, надвишава с един необходимия брой проекти и покрива изискванията за публикуваната учебна литература.

3. Оценка на учебно-преподавателската и учебно-методичната дейност

Доц. Мария Нейчева има натрупан значителен опит в преподавателската и учебно-методичната дейност. Тя води учебни курсове по Макроикономика, Микроикономика, Управленска икономика, Транснационални и мултинационални корпорации и банки, Икономика за неикономисти, които са свързани с проблематиката на конкурса. Тези учебни дисциплини кореспондират пряко с научните ѝ интереси, а така също и с реализираните публикации и постигнатите изследователски резултати.

Участникът в конкурса работи интензивно върху подготовката на учебни курсове за електронно обучение в системата Мудъл на БСУ. Разработени са самостоятелни курсове по Микроикономика за бакалавърски програми, Управленска икономика за магистърски програми и Транснационални и мултинационални корпорации и банки за бакалавърски и магистърски програми в ЦИУН. Частично са подготвени и електронни курсове по Икономика за бакалавърски програми в ЦИУН и Центъра по информатика и технически науки и по Макроикономика за бакалавърски програми в ЦИУН.

Резултат от многогодишните натрупвания в преподаването е публикуваният през 2021 г. учебник по Бизнес икономика, както и издаденото две години по-рано учебно помагало по Управленска икономика.

Доказаната преподавателска експертиза на доц. Нейчева намира израз и в участието ѝ в три образователни проекта след придобиването на академичната длъжност „доцент“.

Първите два от тях са по ОП „Развитие на човешките ресурси“ и се отнасят до актуализиране на учебните програми в съответствие с изискванията на пазара на труда и до развитието на дистанционни форми на електронно обучение в системата на висшето образование. Специално трябва да се отбележи и работата ѝ по международен проект, свързан с модернизиранието и развитието на учебните планове в страните от Централна Азия, като част от обмяната на добри практики в областта на висшето образование.

Много добро впечатление прави и фактът, че участникът в конкурса е ангажирана с администрирането на академичния процес и научноизследователската дейност. Тя успява да съчетае интензивната си учебна и изследователска работа с ангажиментите си на заместник-декан на ЦИУН.

4. Характеристика на представените научни публикации

Най-важно място сред тези публикации заема самостоятелната монография „Човешки капитал, икономически растеж, пазар на труда: теоретични парадигми срещу емпирични доказателства“ (№1). Тя представлява комплексно изследване на влиянието на човешкия капитал и образоваността на населението върху икономическия растеж в новите страни-членки на ЕС от ЦИЕ. В нея се прави критичен авторов анализ на неокласическите и ендегенните модели на икономически растеж с включен човешки капитал, както и на възгледите за ролята на квалификационните несъответствия на пазара на труда. Коментират се основните подходи за измерване на човешкия капитал, образоваността на населението и вертикалните квалификационни несъответствия, както и изследователските методи за оценяване на зависимостта между тях. Чрез използване на широк набор от емпирични данни и прилагане на модерни иконометрични техники в нея се прави анализ на ролята на човешкия капитал и образователните несъответствия за динамиката на икономическата активност и се характеризира тяхната относителна значимост спрямо останалите фактори на растежа. Монографията представлява самостоятелно и цялостно авторово изследване на значими макроикономически взаимовръзки и в този смисъл има характеристиките на класически хабилитационен труд.

В синтезиран някои от разглежданите в хабилитационния труд или свързани с тях проблеми са анализирани в публикации №4-9 и №11-16. Публикация №4 е фокусирана върху технологичните промени и дигитализацията като детерминанти на квалификационните несъответствия. В публикация №8 резултатите от емпиричните изследвания на връзката между икономическия растеж, от една страна, и количеството и качеството на човешкия капитал, от друга, са обвързани с предизвикателствата пред образователната политика в контекста на научните изследвания. В публикация №9 се прави съпоставка на връзката между дела на работната сила с висше образование и растежа в България и Естония. Публикация №13 представлява сравнителен анализ на количеството и качеството на човешкия капитал чрез прилагането на образователния подход в България, Унгария и ЕС, а в публикация №16 е представена емпирична оценка на MRW модела за Исландия.

Две от публикациите в конкурса - №10 и №17, са посветени по-общо на методологията на икономическите изследвания. В първата от тях се коментират съвременни методи за оценка на коинтеграционни зависимости, които са често срещани при моделирането на икономическия растеж. Втората публикация разглежда теорията на игрите през призмата на нейното приложение за вземане на оптимални решения в микроикономическата теория.

Следващ кръг публикации - №18-20, са свързани с характеризиране на поведението на фирмата. В статията се прави оценка на технологичната иновация от гл. т. на нейната приложимост, необходимост и икономически ефект съответно в публична организация и производствено предприятие. Учебникът по Бизнес икономика проследява поведението на фирмата на потребителските и факторните пазари, което се предопределя от техните пазарни структури. В учебното помагало по Управленска икономика се акцентира върху поведението на фирмите с пазарна мощ, и в частност върху моделите на доминантната фирма и силния олигопол.

Втората самостоятелна монография „Икономика на многонационалната корпорация: предпоставки практики, последици“ (№2) представлява детайлно изследване на същността и разновидностите на МНК, на базисните теории за тяхното съществуване, на основните принципи на фирмено поведение и организационната структура на корпорацията, на вътрешнофирмената търговия и трансферното ценообразуване, на трансграничните сливания и поглъщания и др. Публикация №3 има образователен характер и се отнася до Web базираното и смесеното знание при интердисциплинарното обучение в университетите.

5. Основни научни и научно-приложни резултати и приноси

Основните научни и научно-приложни резултати и приноси в изследванията на доц. Мария Нейчева може да се систематизират по следния начин:

Първо: Обосновката на използването на неокласическия модел като по-подходящ инструмент за емпирично изследване на ролята на човешкия капитал в страните от ЦИЕ в сравнение с ендегенните модели на растежа поради факта, че тези страни са в ролята не на създаващи нови технологии, а предимно на усвояващи технологии, внесени отвън.

Второ: Извеждането на основните предимства и недостатъци на различните методи за измерване на човешкия капитал и квалификационните несъответствия на национално равнище и очертаването на еволюцията при тяхното използване.

Трето: Направеният систематичен преглед на емпиричната литература за влиянието на човешкия капитал върху икономическия растеж в страните от ЦИЕ, базиран на предварително дефинирани критерии и реализиран на 3 етапа, и доказването на актуалността на тематиката въз основа на конкретните данни за проучените публикации.

Четвърто: Формулираният въз основа на емпиричните разработки извод, че резултатите в тях са функция на спецификацията на модела, начина на задаване на променливите, подбора на основните фактори на растежа и пренебрегването в дискусиите на качеството на човешкия капитал.

Пето: Иконометричното оценяване на неокласическия MRW модел за страните от ЦИЕ и Исландия чрез използване на запаса от човешки капитал, измерен чрез работната сила с висше образование, и прилагането на различни иконометрични техники, както и направеното заключение за отсъствие на стимулиращо влияние на човешкия капитал върху растежа и неговата зависимост основно от нарастването на физическия капитал.

Шесто: Систематизирането на факторите, влияещи върху квалификационните несъответствия на пазара на труда, измерването на тези несъответствия чрез използване на статична матрица на съответствията и динамичен подход, както и изясняването на основните канали за тяхното въздействие върху икономическия растеж.

Седмо: Доказаните свръхобразованост на завършилите висше образование и проявление на нарастващия дял завършили поне средно образование и структурните

характеристики на икономиката като основни детерминанти на вертикалните несъответствия и оценяването на неокласически модел на растежа с човешки капитал при отчитане на вертикалните несъответствия, които се оказват положително корелирани с растежа, заедно с количеството на човешкия капитал и физическия капитал.

Осмо: Разработената методика за оценка на необходимостта, приложимостта и ефекта на технологичната иновация и прилагането ѝ в реални предприятия от частния и обществения сектор.

Девето: Синтезираното представяне на базисните теории за многонационалните корпорации и използваните обстойни емпирични данни за прилаганите практики в тяхната дейност и за ролята на преките чуждестранни инвестиции.

6. Критични бележки и препоръки

Нямам съдържателни критични бележки към кандидата. Позволявам си да ѝ препоръчам да продължи да публикува своите изследователски резултати в индексирани и реферирани международни издания, както и да насочи усилията си към ръководство на докторски дисертации, свързани с областите на нейните научни интереси.

Заклучение

Въз основа на значителния преподавателски опит на доц. д-р Мария Иванова Нейчева, нейната публикационна активност, доказаните ѝ научноизследователски резултати и приноси, високата и теоретична и методологична подготовка и ангажираността ѝ в научни и образователни проекти, смятам, че тя е много подходящ кандидат за обявения конкурс. Предвид всичко това и поради факта, че тя отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за неговото прилагане и на Правилника за развитието на академичния състав в БСУ, с убеденост препоръчам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за нейния избор за академичната длъжност „професор“ в професионално направление 3.8. „Икономика“ (Микроикономика, Макроикономика, Човешки капитал).

19.07.2021 г.
гр. София

Подпис:
/доц. д-р Стела Ралева/